

Ordes van psychologen: inspiratie vanuit Portugal (transcriptie)

Telmo Mourinho Baptista

Nationaal Colloquium van 4 maart 2016

Goedemiddag. Beste Minister, Beste Voorzitter van de Psychologencommissie, beste collega's, beste genodigden. Zoals u zal zien, zal ik een circusnummertje opvoeren. Ik zal namelijk Frans spreken in de hoop dat jullie me begrijpen. Ik ga vertellen over de ervaring van de Orde der Psychologen in Portugal. Die bestaat al een aantal jaar en die ervaring kan in mijn ogen zeer belangrijk zijn voor jullie. De OPP kan gezien worden als een mogelijk traject voor de creatie van een nieuwe orde.

Voor de orde bestond, hadden wij een beroep zonder vertegenwoordiging. Verschillende personen wilden praten met de organisatie die psychologen vertegenwoordigde, maar vonden geen dergelijk orgaan. De psychologie was een ongeorganiseerd beroep dat onmachtig was om als groep tussen te komen en geen invloed had op alle wetgevende processen, op alle zaken die psychologen en burgers aangingen.

Aan de oprichting van de Orde Der Psychologen in Portugal gingen zeven jaar discussies in het Parlement vooraf, met de politieke partijen en met alle politieke groeperingen. Uiteindelijk werden de statuten van de orde vastgelegd in Wet 57/2008. Onlangs werden deze statuten herzien waardoor het juridische kader van de organisatie nu vastligt. Maar wat is de betekenis van deze professionele orde in Portugal? Het is een publiek beroepsorgaan. Het is een delegatie van de staatsmachten en het is een overheidsorgaan dat instaat voor de zelfregulatie van het beroep, binnen bepaalde grenzen.

Zelfregulatie van het beroep, dat wil ik graag nog eens in het bijzonder onderstrepen, omdat ik geloof dat dat het fundament is. De functies van de orde zijn zeer gevarieerd: de verdediging van het algemeen belang van de gebruikers, de algemene belangen van het beroep vertegenwoordigen, de reglementering van de toegang tot en de uitoefening van het beroep en het dragen van de professionele titel: alle psychologen dienen ingeschreven te zijn bij de orde van psychologen.

Daar komen nog een aantal andere zaken bij: de hernieuwing van de registratie van de leden, de uitvoering van de disciplinaire macht, dienstverlening en de samenwerking met andere overheidsinstellingen, steeds in het algemeen belang. Daarnaast zijn er nog de deelname aan het uitwerken van wetgeving met betrekking tot de uitoefening en het beroep van psycholoog. De officiële accreditatie, de erkenning van professionele kwalificaties, enz.

Maar opgelet: we zijn geen vakbond. We kunnen niet zoals een vakbond deelnemen aan discussies rond lonen of loopbanen. Dat valt volledig buiten onze activiteit. Dat is de bestaansreden van vakbonden en het is duidelijk dat wij die rol niet kunnen opnemen. Daarnaast heeft de orde nationale instellingen, zoals de Vergadering van Vertegenwoordigers. Dat lijkt op een klein parlement met 50 leden. De bastonário, de stafhouder, is de voorzitter van de directie.

De Nationale Raad is de disciplinaire commissie en er is een Hof van Beroep en een Controleraad voor de rekeningen, de cijfers en de budgetten van de orde. Daarnaast zijn er ook regionale instellingen. Er is een Regionale Vergadering en ook een Regionale Directie. Bovendien hebben we na twee jaar vijf Regionale Delegaties opgericht: van het Centrum, van het Zuiden, van de Azoren en van Madeira, die autonome regio's van Portugal zijn, midden in de Atlantische Oceaan.

Helemaal aan de start van de orde, heeft de Minister ons benoemd om een installatiecommissie te creëren. We hebben alle psychologen geregistreerd en we hebben de verkiezingen voorbereid. Er waren op dat ogenblik 15.000 psychologen die goedgekeurd werden door een technische evaluatiecommissie. Ik verwijs naar dat eerste jaar als mijn annus horribilis, want het was het moeilijkste moment uit mijn leven. Daarna werden de verkiezingen gehouden, waar ik verkozen werd tot voorzitter van de orde. Momenteel zijn we met 20.000 ingeschreven psychologen bij de Orde der Psychologen.

In april 2011 hebben we de deontologische code goedgekeurd en deze dient als basis voor klachtenbehandeling. Het is een code die onze voornaamste waarden uitdrukt en die een houvast is voor de raad, waar klachten beoordeeld en gesanctioneerd worden.

Wanneer wij de discussie rond het Bolognaproces hebben gehouden, wilden de toenmalige Ministers van Wetenschap de opleidingstijd voor psychologie inkorten tot slechts drie jaar.

Wat ons toen gered heeft, was dat er een consensus was binnen de EFPA, van Europsy, die vertaald werd in de wet van de Portugese Orde der Psychologen waardoor er in Portugal nu twee opleidingsniveaus in psychologie vereist zijn, namelijk een bachelor en een master, met een stage, gevolgd door een jaar begeleide stage. Dat heeft ons voor de uitdaging geplaatst om een coördinatiestructuur op poten te zetten voor professionele stages.

Die professionele stages zijn begeleid. Ze zijn gebaseerd op een model van competentieverwerving, beschreven door Europsy. U kunt dit model raadplegen op de website van de EFPA. We hebben reeds meer dan 5.000 professionele stages begeleid en we hebben ook toegang tot ondersteuningsprogramma's voor bezoldigde stages. We vinden het belangrijk om begeleide stages in te richten en om een vergoeding te voorzien voor de stagiairs.

Onlangs hebben we het College der Specialisaties opgericht. We hebben jaren gepalaverd over die Colleges en we hebben er in een eerste fase drie opgericht: klinische en gezondheidspsychologie, opvoedingspsychologie en werk-, sociale en organisatiepsychologie. We vonden dat we ook verregaande specialisaties nodig hadden. Daarom hebben we daarna de colleges voor psychologische coaching, vroegtijdige tussenkomst, bijzondere opvoedingsnoden, neuropsychologie, beroepsoriëntatie, communautaire psychologie, rechtspsychologie, psychologie van welzijn op het werk, sportpsychologie en psychotherapie gecreëerd.

Na twee jaar discussiëren, hebben we het registratieproces kunnen opstarten en binnen de maand hadden deze colleges al 3.000 aanvragen ontvangen om specialist te worden. Dit was voor ons een groot succes.

We zijn ook actief op politiek vlak. Ik denk dat de naam van het orgaan, orde of instituut, niet van belang is. De functies zijn belangrijk: ze bieden de mogelijkheid om tussen te komen en te praten met andere actoren en om het beroep vooruit te laten gaan.

Zo zetelen we nu in de Nationale Raad van de Vakverenigingen. Daarvan zijn er 17 in Portugal. We hebben ook een belangrijke zetel in de Nationale Raad van de Geestelijke Gezondheid. Samen met de minister van Gezondheid en directeur van het Programma voor Geestelijke Gezondheid bepalen we er mee de definitie van de tussenkomst van psychologen in de geestelijke gezondheid. We maken ook deel uit van het Agentschap voor Evaluatie en Accreditatie van het Hoger Onderwijs. De universiteit staat volledig los van de activiteiten van de orde. Maar we hebben wel een zetel in de Adviserende Raad van dit agentschap.

We zijn in permanent contact met de Ministeries van Volksgezondheid, Onderwijs, Sociale Zaken, Werk, Justitie, Binnenlandse Zaken, de Vergadering van de Republiek en van de militaire en politiemachten. Dat geeft ons de mogelijkheid om te werken met de verschillende politieke machten en met de organisaties die belangrijk zijn voor psychologen. We werken samen aan de creatie van verschillende wetten en activiteiten. Voor ons is het belangrijk om lid te zijn van die federaties. Het geeft ons internationaal gewicht. Zo zijn we ook lid van de EFPA, de organisatie waarvan ik momenteel ook Voorzitter ben. We zijn eveneens lid van de Ibero-Amerikaanse Federatie van Psychologie-associaties en van de Federatie van Psychologische Instituten van Portugese taal. En we hebben frequent contact met de American Psychologic Association en het Spaanse Colegio oficial de psicólogos. Dat geeft ons de mogelijkheid om zaken sneller rond te leren krijgen en hindernissen te vermijden.

Daarnaast hebben we deelgenomen aan nationale en regionale projecten rond volksgezondheid, alsook aan prioritaire gezondheidsprogramma's van diverse ziektes. We hebben met het Parlement samengewerkt aan een wet over palliatieve zorgen en de rol van de psycholoog hierin, en aan een wet over de evaluatie van bestuurders. Op dit moment werken we met de verschillende partijen van de Vergadering van de Republiek (het Portugese parlement) aan een wet over arbeidpsychologen.

Om rampen in Portugal te voorkomen, hebben we 1.000 psychologen geleerd hoe ze moeten reageren bij catastrofes. En we hebben een opleiding gecreëerd om psychologen voor te bereiden op crisissituaties met een basis eerste hulp.

We doen ook zaken voor studenten die de toekomstige professionals zijn. Zo richten we de Academie OPP in, met als doel informatie over de activiteiten van de Orde te geven aan studenten die nog aan de universiteit zitten. We zijn geaccrediteerd voor het geven van postgraduaatopleidingen. We ondersteunen verschillende wetenschappelijke evenementen. We maken verslagen met wetenschappelijk bewijs voor de overheid. We hebben een observatorium dat informatie verzamelt om onze activiteiten en projecten te promoten.

Een andere zeer belangrijke taak van de OPP is de onderhandeling in naam van de psychologen. Zo onderhandelen we met de verzekeringssector over de bijdrage die de verzekeringen kunnen bieden voor de terugbetaling van consultaties. En heel belangrijk, we aanvaarden geen inmenging van andere beroepen. We willen dat iemand een psycholoog kan raadplegen en dat er een terugbetaling voorzien wordt van een deel van die consultatie. Deze onderhandeling duurt al een jaar.

Psychologen die geregistreerd zijn bij OPP hebben verschillende voordelen. Ze hebben toegang tot de richtlijnen die wij opmaken voor verschillende specialisaties in de psychologie en voor de verschillende problematieken. Op televisie liep een

marketingcampagne voor meer bewustwording rond geestelijke gezondheid. Dat is noodzakelijk, opdat het publiek zou inzien dat geestesziekten bestaan, dat ze normaal zijn en dat men een psycholoog kan raadplegen. Via een website die de locatie van de bezoeker bepaalt, wordt de dichtstbijzijnde psycholoog getoond. Ook de symptomen van de meest voorkomende mentale problemen kunnen er geraadpleegd worden.

Ik toon jullie nu een reclamespot die op TV en op internet is vertoond. Daarna zien jullie een prospectus die we hebben verdeeld, waarin depressie, eetstoornissen, enz. worden besproken. Elke psycholoog kan deze prospectus gebruiken en hem delen met zijn cliënten. Deze marketingcampagne heeft een grote impact gehad. Ze werd gezien door twee miljoen mensen.

We organiseren ook opleidingen om de persoonlijke ontwikkeling te bevorderen en bijkomende competenties te ontwikkelen. We hebben eveneens het eerste “European Semester” van EFPA georganiseerd. Dat was een opportuniteit om alle psychologen uit Europa met politici en decision makers samen te brengen, om te praten over courante problemen en de behandeling van die problemen door psychologen.

We hebben al veel evenementen georganiseerd: congressen, diverse acties, ... waaraan massaal werd deelgenomen. Tijdens ons laatste congres, ons tweede, waren er 2.300 aanwezigen. We zijn ook partner van het Europese Agentschap voor Welzijn op het Werk. En we hebben een award ontwikkeld voor Welzijn op het Werk. We publiceren ook boeken. Dankzij al die activiteiten maken we de rol en de verschillende mogelijkheden van psychologen duidelijk.

We zijn heel aanwezig in de media en die aanwezigheid van psychologen is erg belangrijk voor het publiek. Om die reden hebben we een echte bewustwordingsactie op poten gezet. Dat is erg belangrijk voor het gebruik van de diensten van de psychologen. Uiteraard is de OPP niet het enige organisme voor psychologen in Europa. Er werd ook een wetgeving uitgewerkt in Frankrijk, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië. Die wetgeving maakt het mogelijk – of heeft het mogelijk gemaakt – om een gelijkaardige organisatie op te richten.

Er bestaan ook ordes van psychologen in Italië, Portugal en Roemenië en een sterk wetgevend kader dat de psychologen en burgers beschermt in Oostenrijk, Denemarken, Spanje, Finland, enz.

Tot slot zou ik willen zeggen dat ik geloof dat de zelfregulering van het beroep de afnemers van psychologische diensten en professionelen beschermt, wat een betere kwaliteit van de diensten garandeert. De Staat wil graag beroepen reguleren, maar weet niet steeds hoe. De orde werkt als tussenpersoon, het is een plaats waar mensen uit het veld het werk van de staat voorbereiden, en onderling discussiëren over wat voor hen het beste is. De zelfregulering is de manier bij uitstek om het beroep van psychologen te omkaderen.

Als orde die de psychologen vertegenwoordigt, kennen we hun noden zeer goed en kunnen wij met mensen werken die impact hebben op het beslissingsproces. We ondersteunen de psychologen door belangrijke beslissingen te nemen voor het beroep en voor de burgers. Ik wil nog zeggen dat ik beschikbaar ben om vragen te beantwoorden. Ik dank u.

Telmo Mourinho Baptista is voorzitter van de *European Federation of Psychologists' Associations (EFPA)* en van de *vooruitstrevende Portugese Ordem dos Psicologos (OPP)*.